

Rógvi Thomsen í Norðurlandahúsinum:

At tosa um føroyskt móttvegis óføroyskum er tvætl!

Ein og hvør tíð skapar sína egnu mentan, eisini okkara tíð, hon er hvørki verri ella betri enn tann, ið var, men hon er okkara nú eisini tað gerandislív vit liva, at tosa um føroyskt móttvegis óføroyskum er tvætl, segði Rógvi Thomsen m.a. í fyrilestri sínum í Norðurlandahúsinum seinasta leygardag. Fyrilesturinn varð hildin á almennum kjakfundi, sum Móðurmálslærarafelagið skipaði fyri. Vit prenta í dag fyrra partin av fyrilestrinum. Seinni partur kemur í blaðið hósdagin.

Tað er onkursvegna avgjørt, at jólafundurin annan jóladag 1888 er ein av merkisdøgnum í søgu okkara. Eg hevði ikki her hugsað mær at farið at viðgjørt sjálvan jólafundin neyvt, men meira brúka hann sum baksýni fyri nútíðarmentan okkara. Men til ber at spyrja, hvi hesin fundur hevur fingið tilkan tyding. Her skal dentur leggjast á, at tað er eftirtíðin, ið hevur mett henda fund tydingarmiklan, tí samtíðin avger ikki, hvat verður søguligt og ikki, men er tað eftirtíðin. Vit hava lyndi til at seta merki á alt. Vanliga siga vit, at tjóðskaparrørslan byrjar í 1888, og nýggjari søga okkara byrjar við avtøku einahandilsins í 1856. Heilt so einfalt er tað ikki. Aftan fyri hesi

árstól eru nakrar samfelagsbroytingar og hugbroytingar, ið treyta hesi árstól. Tað er ikki soleiðis, at nakað bert stingur seg upp út í tóman heim. Aðrenn jólafundin í 1888 vóru farnar fram samfelagsbroytingar í Føroyum, ið gjørdur tað natúrligt, at føroyingar kalla saman til fund, ið hevur til endamáls at verja Føroya mál og Føroya siðir.

Søgan fær hold

Um ein tilhkur fundur ikki var søguliga treytaður, so hevði borið til at spurt, hvi hesi mál ikki vóru komin í hug føroyinga fyrr. Men tað vóru tey ikki, tí hvørki samfelagsfyrirreytir ella hugsunarhattur vóru til staðar fyrr um leið 1888. Men hvi

er so jólafundurin vordin søguligur? Fyrr havi eg vist á, at nakrar samfelagsbroytingar vóru neyðugar, og at ein ávis menning var treytin fyri hesum fundi. Men tað sum hendir er, at á jólafundinum stigur menniskjað fram úr teimum samfelagsligu umstøðunum, søgan fær hold. Tí bert samfelagslig menning skapar onki av sær sjálvum. Á jólafundinum koma føroyingar saman at tala um seg sjálvar, sínar vónir til framtíðina og krav til samtíðina. Teir siga frá sínum dreytum og samfelagsmenningin fær orð og meg. Sum beinleiðis úrslit av jólafundinum varð kallað saman til fundar í Avhaldshúsinum 6. januar 1889, og varð har Føringafelag stovnað — um enn formligi stovn-

Tað man vera eindomi millum heimsins lond, at føroyingar hava samvitskubit, tí teir halda seg ikki vera nóg føroyskar, og tað sama kann sigast um málið. Tað munnu vera tey fau folkasløg, tú hittir, ið sannførd siga, at tey duga ikki teirra egna mál, sigur Rógvi Thomsen.

»Tjóðskaparrørslan legði lunnar undir nútíðarmentan okkara. Men halda vit fast við tjóðskaparmentanina í einum stírdnaðum formi, so mókast nútíðarmentanin skjótt burtur. Tí tjóðskaparmentanin varð lagað til sína samtíð og stímbraðist av teimum rákum, ið vóru í umheiminum í hennara samtíð, men hennara samtíð er ikki henna á nútíð«.

Rógvi Thomsen
í Norðurlandahúsinum jan. 1989

andi aðalfundurin var í Tinghúsinum 27. januar 1889 — og tekur seg tá upp ein mentunarbroyting sum ongantíð fyrr í Føroyum. Tað er onki at ivast í, at teir, sum kallaðu inn til

jólafundin, og tey, sum stutta tíð eftir stovnaðu Føringafelag og vóru virkin, meðan tjóðskaparrørslan stóð í blóma, hildu seg varðveita og bjarga gomlu bondamentan okkara,

men í roynd og veru var alt tað hon skapti nýtt, grundað á nýggja búskaparlíga veruleikan. Eitt tað besta dømið um hetta er

»Eitt tað óføroyskasta — halda mong fólk — er tað, sum kemur uttaneftir, men hvussu nógv í okkara samfelag er upprunaligt føroyskt, ella hvat er tað? Sannleikin man heldur vera, at heitið »óføroyskt« verður nýtt sum heiti at leggja undir illgruna, fólk og fyrbrigði, tú ikki er samsintur við. Á henda hátt er tað við til at forða fyri tí neyðuga kjakinum um, hvat tað er at vera føroyoyingur«.

Rógvi Thomsen
í Norðurlandahúsinum jan. 1989

Bert fá fólk høvdu leitað sær í Norðurlandahúsið tað Móðurmálslærarafelagið skipaði fyri tjakfundi í samband við jólafundin á sinni